

182. οὔτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ τὸ ὄνειδος ἐποικότες, ὥστε τινὰς τολμᾶν λέγειν ὡς αἰσχρὸν χαρίζεσθαι ἐρασταῖς· λέγουσι δὲ εἰς τούτους ἀποβλέποντες, ὀρώντες αὐτῶν τὴν ἀκαιρίαν καὶ ἀδικίαν, ἐπεὶ οὐδὴπου κοσμίως γε καὶ νομίμως ὀτιοῦν <πρᾶγμα> πραττόμενον ψόγον ἂν δικαίως φέροι. Καὶ δὴ καὶ ὁ περὶ τὸν ἔρωτα νόμος ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι νοῆσαι ῥάδιος, ἀπλῶς γὰρ ὠρισταί· ὁ δ' ἐνθάδε (b) καὶ ἐν Λακεδαιμόνι ποικίλος. ἐν Ἡλίδι μὲν γὰρ καὶ ἐν Βοιωτοῖς, καὶ οὐ μὴ σοφοὶ λέγειν, ἀπλῶς νενομοθέτηται καλὸν τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, καὶ οὐκ ἂν τις εἴποι οὔτε νέος οὔτε παλαιὸς ὡς αἰσχρὸν, ἵνα οἴμαι μὴ πράγματ' ἔχωσιν λόγῳ πειρώμενοι πείθειν τοὺς νέους, ἅτε ἀδύνατοι λέγειν· τῆς δὲ Ἰωνίας καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ αἰσχρὸν νενομίσταί, ὅσοι ὑπὸ βαρβάροις οἰκοῦσιν. τοῖς γὰρ βαρβάροις διὰ τὰς τυραννίδας αἰσχρὸν τοῦτο γε καὶ ἢ γε (c) φιλοσοφία καὶ ἢ φιλογυμναστία· οὐ γὰρ οἴμαι συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων, οὐδὲ φιλίας ἰσχυρὰς καὶ κοινωνίας, ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τὰ τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρωσ ἐμποιεῖν. ἔργῳ δὲ τοῦτο ἔμαθον καὶ οἱ ἐνθάδε τύραννοι· ὁ γὰρ Ἀριστογείτονος ἔρωσ καὶ ἢ Ἀρμόδιου φιλία βέβαιος γενομένη κατέλυσεν αὐτῶν τὴν ἀρχήν. οὕτως οὐ μὲν αἰσχρὸν ἐτέθη (d) χαρίζεσθαι ἐρασταῖς, κακία τῶν θεμένων κεῖται, τῶν μὲν ἀρχόντων πλεονεξία, τῶν δὲ ἀρχομένων ἀνανδρία·

Γιατί αυτοί είναι εκείνοι που έχουν την ευθύνη αυτής της κατασχύνης, ώστε να τολμούν και να λένε κάποιος πως τάχατες είναι επαίσχυντη η αίσθηση του πάθους για τους εραστές. Αυτούς έχουν κατά νου και αυτών τις άκαιρες και άδικες ενέργειες βλέπουν και οδηγούνται στην παραπάνω εκτίμηση, γιατί δεν ήταν, αν δεν κάνω λάθος, δίκαιο και σωστό το στιδῆποτε γίνεται σύμφωνα με τη φυσική και ηθική τάξη να θεωρεῖται- επίμεμπτο. Ο ερωτικός νόμος των άλλων πόλεων εύκολα γίνεται κατανοητός, γιατί είναι και απλός και σαφής, σ' αντίθεση με τον δικό μας και τον Σπαρτιατικό που διακρίνονται για την συνθετότητα και την πολυπλοκότητα. Στην Ἡλιδα και στους Βοιωτούς και όπου δεν υπάρχουν σοφοί και ικανοί χειριστές του λόγου, ο νόμος λιτά και ξεκάθαρα θεωρεῖ θετικό στοιχείο το πάθος και την προσφορά δώρων και δεν θα ἔλεγε κανείς γέρος ή νέος πως αυτό είναι κακό· για να μην έχουν δυσκολίες, νομίζω, πάνω στην προσπάθεια να πείσουν με λόγια τους νέους, αφού αποδεδειγμένα δεν είναι ικανοί στο λόγο. Αντίθετα στην Ιωνία και σε πολλά άλλα μέρη που τελούν υπό βαρβαρική επιρροή αυτό θεωρεῖται από το νόμο, γραπτό και άγραφο, αἰσχρό. Οι βάρβαροι θεωρούν επιπρόσθετα, λόγω του απολυταρχικού τρόπου διακυβέρνησης, αἰσchrή και την φιλοσοφία και την αγάπη για τη γυμναστική. Γιατί, νομίζω, δεν είναι προς το συμφέρον των αρχόντων η έμπνευση υψηλών φρονημάτων και ανώτερου ήθους στους υπηκόους, ούτε η σφυρηλάτηση της φιλίας και η συνοχή του κοινωνικού ιστού, πράγματα που αποτελούν τα κυριότερα επακόλουθα του ἔρωτα μαζί με άλλα δευτερεύοντα. Αυτό έμπρακτα το πληροφορήθηκαν και οι δικοί μας τύραννοι. Ο έρωτας του Αριστογείτονα και η φιλία του Αρμόδιου σταθερή και αποδεδειγμένη κατέλυσαν την εξουσία τους. Εν κατακλείδι, όπου θεσπίστηκε ως αρνητικό φαινόμενο η αποδοχή και η ανταπόκριση στον εραστή, θεσπίστηκε για να διαλαλήσει την ανοησία των νομοθετών, την πλεονεξία των αρχόντων και την ανανδρία των αρχομένων.

οὐ δὲ καλὸν ἀπλῶς ἐνομίσθη, διὰ τὴν τῶν θεμένων τῆς ψυχῆς ἀργίαν. ἐνθάδε δὲ πολὺ τούτων κάλλιον νενομοθέτηται, καὶ ὅπερ εἶπον, οὐ ῥάδιον κατανοῆσαι. ἐνθυμηθέντι γὰρ ὅτι λέγεται κάλλιον τὸ φανερώς ἐρᾶν τοῦ λάθρα, καὶ μάλιστα τῶν γενναιοτάτων καὶ ἀρίστων, κἂν αἰσχύους ἄλλων ὦσι, καὶ ὅτι αὐτὴ ἢ παρακέλευσις τῷ ἐρῶντι παρὰ πάντων θαυμαστή, οὐχ ὥς τι αἰσχρὸν ποιοῦντι, καὶ ἐλόντι τε καλὸν δοκεῖ εἶναι (ε) καὶ μὴ ἐλόντι αἰσχρὸν, καὶ πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν ἐλεῖν ἐξουσίαν ὁ νόμος δέδωκε τῷ ἐραστῇ θαυμαστά ἔργα ἐργαζομένῳ ἐπαινεῖσθαι, ἃ εἴ τις τολμῶν ποιεῖν ἄλλ' ὅτιοῦν διώκων καὶ **183.** βουλόμενος διαπράξασθαι πλήν τοῦτο, - φιλοσοφίας τὰ μέγιστα καρποῖτ' ἂν ὄνειδη—εἰ γὰρ ἢ χρήματα βουλόμενος παρὰ του λαβεῖν ἢ ἀρχὴν ἄρξαι ἢ τινα ἄλλην δύναμιν ἐθέλοι ποιεῖν οἷάπερ οἱ ἐρασταὶ πρὸς τὰ παιδικά, ἰκετείας τε καὶ ἀντιβολήσεις ἐν ταῖς δεήσεσιν ποιούμενοι, καὶ ὄρκους ὀμνύντες, καὶ κοιμήσεις ἐπὶ θύραις, καὶ ἐθέλοντες δουλείας δουλεύειν οἷας οὐδ' ἂν δούλος οὐδεὶς, ἐμποδίζοιτο ἂν μὴ πράττειν οὕτω τὴν προᾶξιν καὶ ὑπὸ φίλων καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν, (b) τῶν μὲν ὄνειδιζόντων κολακείας καὶ ἀνελευθερίας, τῶν δὲ πράττειν οὕτω τὴν προᾶξιν καὶ ὑπὸ φίλων καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν, (b) τῶν μὲν ὄνειδιζόντων κολακείας καὶ ἀνελευθερίας, τῶν δὲ νοουθετούντων καὶ αἰσχυνομένων ὑπὲρ αὐτῶν—τῷ δ' ἐρῶντι πάντα ταῦτα ποιοῦντι χάρις ἔπεστι, καὶ δέδοται ὑπὸ τοῦ νόμου ἄνευ ὄνειδους πράττειν, ὡς πάγκαλόν τι προᾶγμα διαπραττομένου· ὁ δὲ δεινότατον, ὡς γε

ὅπου πάλι θεοπίστηκε ἀπλά σαν θετικό στοιχείο, έγινε για να διαλαλήσει την φυγοπονία του νομοθέτη. Εδώ υπάρχει σαφέστατα καλύτερο θεσμικό πλαίσιο και, όπως προείπα, πιο δύσκολο στην προσέγγιση του. Φτάνει να λάβει κανείς υπόψη του ότι θεωρείται καλύτερος ο φανερός έρωτας από τον κρυφό και κυρίως για τους πιο γενναίους και τους άριστους, έστω κι αν είναι ασχημότεροι απ' άλλους, ακόμη ότι η παραίνεση προς τον ερωτευμένο είναι αξιοθαύμαστη και όλους τους συγκινεί, χωρίς να μπορεί να πει κανείς ότι αυτή η προτροπή είναι ίδια με κείνη που γίνεται σε κείνον που κάνει κάτι κακό, κι αν αυτή βρει ανταπόκριση, θεωρείται καλό και, αν όχι κακό και στην προσπάθεια προσέλευσης του ερωτικού συντρόφου ο νόμος έδωσε την εξουσιοδότηση του επαίνου για τον εραστή, όταν αυτός προβαίνει σε θαυμαστές και αξιοζήλευτες ενέργειες, τέτοιες που, αν κάποιος τολμούσε να κάνει, επιδιώκοντας να πετύχει ή αποσκοπώντας σε κάτι άλλο έξω απ' αυτό, θα απολάμβανε όλα τα ονειδη της φιλοσοφίας - αν για παράδειγμα κάποιος θέλει να δανειστεί χρήματα από κάποιον ή να εξασφαλίσει την ψήφο του για την ανάδειξη του σε κάποιο αξίωμα ή να καταφέρει κάτι άλλο, είναι διατεθειμένος να κάνει όλα εκείνα που κάνουν οι εραστές για χάρη των τρυφερών αγοριών, δηλαδή να ικετεύει, να παρακαλάει και να εκλιπαρεί, να ορκίζεται και να ξενυχτάει έξω απ' τις πόρτες και νά 'ναι έτοιμος να προσφέρει δουλικές υπηρεσίες, τέτοιες που ούτε πραγματικός δούλος δεν θα έκανε, κάνοντας όμως όλα αυτά, βρίσκει εμπόδια και απ' τους φίλους και απ' τους εχθρούς που δεν θα ήθελαν να συμβαίνει έτσι, επειδή οι μεν θεωρούν επονείδιση την κολακεία και την ανελευθερία, οι δε ντρέπονται γι αυτά και δίνουν συμβουλές - όταν τώρα όλα αυτά τα κάνει ο ερωτευμένος, δημιουργείται μια υπέροχη αίσθηση και γι αυτό παρέχεται και η εξουσιοδότηση του νόμου να το κάνει χωρίς ντροπή, έχοντας κατά νου ότι επιτελεί θεάρεστο έργο. Και αυτό που είναι το πιο φοβερό

λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὁμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν ἐκβάντι τῶν ὄρκων—ἀφροδίσιον γὰρ ὄρκον οὐ φασιν εἶναι· οὕτω (c) καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι, ὡς ὁ νόμος φησὶν ὁ ἐνθάδε—ταύτη μὲν οὖν οἰηθεῖν ἂν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῆδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ φίλους γίνεσθαι τοῖς ἐρασταῖς. ἐπειδὴν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες οἱ πατέρες τοῖς ἐρωμένοις μὴ ἐῷσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐρασταῖς, καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστεταγμένα ἦ, ἡλικιωῶνται δὲ καὶ ἑταῖροι ὄνειδίζουσιν ἐάν τι ὀρῶσιν τοιοῦτον γιγνόμενον, καὶ τοὺς ὄνειδίζοντας αὖ οἱ (d) πρεσβύτεροι μὴ διακωλύσι μηδὲ λοιδορῶσιν ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγοντας, εἰς δὲ ταῦτά τις αὖ βλέψας ἡγήσασθαι ἂν πάλιν αἰσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι. τὸ δὲ οἶμαι ὧδ' ἔχει· οὐχ ἀπλοῦν ἐστίν, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὔτε αἰσχρόν, ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν, αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν. αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστὶ πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῷ τε καὶ καλῶς. πονηρὸς δ' ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἐραστής ὁ (e) πάνδημος, ὁ τοῦ σώματος μᾶλλον ἢ τῆς ψυχῆς ἐρῶν· καὶ γὰρ οὐδὲ μόνιμός ἐστίν, ἅτε οὐδὲ μονίμου ἐρῶν πράγματος. ἅμα γὰρ τῷ τοῦ σώματος ἄνθει λήγοντι, οὐπερ ἦρα, "οἶχεται ἀποπτάμενος," πολλοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις καταισχύνας· ὁ δὲ τοῦ ἦθους χρηστοῦ ὄντος ἐραστής διὰ βίου μένει, ἅτε μονίμῳ συντακεῖς. τούτους δὲ βούλεται ὁ ἡμέτερος νόμος εὔ καὶ καλῶς βασανίζειν, καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν.

ἀπ' ὅλα, ὅπως λένε οἱ περισσότεροι, εἶναι ὅτι καὶ ἀπὸ μόνος του να ορκιστεῖ κάποιος, ζητάει συγγνώμη ἀπ' τοὺς θεοὺς σε περίπτωση που παραβεῖ τον ὄρκο. Αντίθετα, ὄρκος πρὸς τὴ θεά του ἔρωτα δεν αναφέρεται. Ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν δώσει ὅλες τις ἐλευθερίες στον ἐραστή, ὅπως καὶ ὁ δικὸς μας νόμος διακηρύσσει — κατ' αὐτὴν τὴν ἐκδοχὴν θὰ μπορούσε κάποιος να πιστέψει ὅτι σ' αὐτὴ ἐδῶ τὴν πόλιν ἢ ἀνάπτυξη του ἐρωτικὸυ στοιχείου καὶ ἡ καλλιέργεια φιλικῶν σχέσεων με τοὺς ἐραστὲς θεωροῦνται ωραιότατες καταστάσεις. Οἱ πατεράδες πάλι βάζουν παιδαγωγούς πάνω ἀπὸ τα ἐρωτευμένα ἀγόρια για να μη συνομιλοῦν με τοὺς ἐραστὲς καὶ αὐτὴ τὴν ἐντολὴν ἔχουν οἱ παιδαγωγοί. Οἱ συνομήλικοί τους καὶ οἱ φίλοι, ἐάν βλέπουν να γίνεται κάτι τέτοιο, τοὺς μαλώνουν καὶ τοὺς ψέγουν. Ἔρχονται τώρα καὶ οἱ ἡλικιωμένοι που δεν ἀποτρέπουν καὶ δεν ἀποδοκιμάζουν τοὺς προηγούμενους, να τοὺς πουν δηλαδὴ ὅτι δεν μιλάνε σωστά. Ἀν τώρα το δει κάποιος το πράγμα ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ, θὰ μπορούσε να ἀχθεῖ στο συμπέρασμα ὅτι αὐτὲς οἱ σχέσεις θεωροῦνται αἰσχροτάτες. Ἡ γνώμη μου εἶναι ἡ ἐξῆς: Ὅπως εἶπα καὶ στην ἀρχὴ, το πράγμα δεν εἶναι τόσο ἀπλό. Ἀπὸ τὴ φύση του δεν ἔχει ἠθικὴ ὑπόσταση ἀλλὰ, αν γίνεται καλὰ, εἶναι καλό, αν ἀσκεῖται κακὰ, εἶναι κακό. Καὶ ἀσκεῖται κακὰ, ὅταν ὁ πόθος ἀναπτύσσεται διεφθαρμένα καὶ για ποταπὸ ἐραστή· ἀντίθετα ἀσκεῖται καλὰ, ὅταν ἐκδηλώνεται ἐνδεδειγμένα καὶ για χρηστὸ ἐραστή. Καὶ εἶναι ποταπὸς ἐραστής ἐκεῖνος που σχετίζεται με τὴν Πάνδημη Ἀφροδίτη, δηλαδὴ ὁ κοινὸς καὶ συνηθισμένος που ἐρωτεύεται τὸ σῶμα καὶ ὄχι τὴν ψυχὴ· δεν εἶναι μόνιμος, μια καὶ δεν εἶναι ἐρωτευμένος με μόνιμο πράγμα. Ὅταν μαραθεῖ τὸ ἀνθος του σώματος που τον γέμιζε με ἐρωτικὴ ἐπιθυμία, κάνει φτερά καὶ εξαφανίζεται, ἀφοῦ ποδοπάτησε χιλιάδες λόγια καὶ ὑποσχέσεις. Αντίθετα ὁ πραγματικὰ ἐνάρετος ἐραστής μένει για ὅλη του τὴ ζωὴ, ἐπειδὴ ἔχει καταψυχθεῖ καὶ ἔχει γίνει μια μάζα με τὸ ἀντικείμενο του πόθου του. Κατὰ συνέπεια, ὁ νόμος μας ἀπαιτεῖ ἐξονυχιστικὸ ἐλεγχὸ των προθέσεων του ἐραστή καὶ στους μὲν να δίνεται κανεῖς, τοὺς δε να τοὺς ἀποφεύγει.